

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به مقاله نامه شماره (۱۴۷)

در مورد حداقل استانداردها در کشتیهای تجاری»

مقدمه

کار در کشتیهای تجاری دارای ویژگیهایی است که آن را از سایر اصناف کار واقع در خشکی متمایز می کند. کشتی از منظر حقوق کار، یک کارگاه شناور است که کارکرد اصلی آن انجام سفر دریایی به منظور حمل و نقل کالا و مسافر بین بنادر کشورهای مختلف است. حساسیت شغلی کار دریانوردی که به اعتبار ارتباط آن با ایمنی کشتی در سفر دریایی، مستقیماً با سلامت و ایمنی جان سرنشینان کشتی (اعم از خدمه و مسافران) و محیط زیست دریایی و نیز حمل و نقل سالم محموله کشتی ارتباط می یابد، آمادگی دائم برای مواجه شدن با شرایط اضطراری و سوانح غیرقابل پیش بینی در دریا و بالاخره دوری از شهر و خانواده و نزدیکان و نگرانی از وضعیت همسر و فرزندان و ... معمولاً کارکنان کشتیها را به انواع بیماریهای جسمی و روانی مبتلا می نماید. کشتی نه تنها محل کار، بلکه محل زندگی موقت دریانوردان است و زندگی در فضایی محدود و با محدودیت های مادی و رفاهی و درمانی و ... بعضاً طاقت فرسا، فرسنگها دور از میهن و بستگان و آشنایان، برای کار در کشتیهای تجاری، ماهیت و اقتضائات ویژه ای ایجاد می کند که مستلزم پیش بینی قوانین و مقررات خاص، ساختار اداری و اجرایی مناسب برای نظارت بر اجرای مقررات کار دریایی و بالاخره نظام حل و فصل اختلافات ناشی از کار دریایی در کشتی و در خشکی است. به همین سبب در بسیاری از کشورها به ویژه کشورهایی که دارای سابقه طولانی در فعالیت های کشتیرانی تجاری هستند، کار دریایی تابع قوانین و مقررات خاص و تحت نظارت ویژه مراجع اداری ذی صلاح قرار دارد. از طرفی سرشت بین المللی فعالیت های کشتیرانی تجاری، میان موضوع کار دریانوردان و قواعد حاکم بر آن با حقوق بین الملل به ویژه حقوق بین الملل دریایی، پیوندی ناگسستنی ایجاد می کند. جنبه بین المللی کشتیرانی تجاری و سختی های طاقت فرسا و اقتضائات خاص کار در کشتی های تجاری باعث شده است که سازمان بین المللی کار از همان سال های اولیه تأسیس مقاله نامه های خاص متعددی در زمینه «کار دریانوردان» تصویب کند. مقاله نامه شماره ۱۴۷ که با توجه به مقاله نامه های مذکور در ضمیمه آن، حاوی حداقل استانداردهای کار در کشتی های تجاری است، از مهم ترین مقاله نامه های کار دریایی محسوب می شود. شایان ذکر است که در سال ۲۰۰۶ کنوانسیون جامع کار دریانوردی در سازمان بین المللی دریانوردی به تصویب رسید که حاوی بیش از ۶۰ مقاله نامه و توصیه نامه بین المللی راجع به کار دریانوردی و در واقع یک تحول اساسی در زمینه حقوق بین الملل کار دریایی است.

۱. سابقه قانونی

به رغم آنچه به اختصار تمام در مقدمه در مورد کار دریانوردی اقتضائات و مشکلات خاص آن گفته شد و با وجود آنکه فکر وضع مقررات خاص برای کار دریانوردان، هم در قانون کار سال ۱۳۳۷ (تبصره ماده (۶)) و هم در قانون کار مصوب ۱۳۶۹ (ماده (۱۹۰)) به نوعی مورد توجه قانون گذار ایرانی بوده است؛ اما تاکنون اهتمام لازم در این زمینه صورت نگرفته است و به سبب فقدان رژیم حقوقی مناسب در زمینه کار دریانوردی در ایران، کارکنان شاغل در کشتی های ایرانی از حداقل حمایت های قانونی و اداری لازم برخوردار نیستند. البته حسب سوابق موجود، لایحه الحاق به مقاله نامه شماره ۱۴۷ پیشتر یک بار در مجلس شورای اسلامی مطرح شده و با وجود تصویب در کمیسیون اجتماعی مجلس به سبب عدم مشارکت کافی نمایندگان در رأی گیری در جلسه علنی مورخ ۱۳۸۶/۲/۴ مجلس، زمینه تصویب آن فراهم نشده است (روزنامه رسمی شماره ۱۸۱۳۲ صفحات ۲۰ و ۲۱ مذاکرات جلسه علنی مجلس شورای اسلامی، جلسه ۳۱۷).

۲. دلایل توجیهی الحاق به مقاله نامه شماره ۱۴۷

به طور کلی الحاق به مقاله نامه مزبور از دو جنبه قابل توجه و بررسی است: ۱. حمایت از حقوق دریانوردان، ۲. ارتقای وضعیت صنعت کشتیرانی تجاری در کشور و رعایت اقتضائات بین المللی فعالیت کشتیرانی تجاری.

آنچه در مقدمه توجیهی لایحه پیشنهادی بیشتر مورد توجه قرار گرفته، نیازهای مربوط به توسعه کشتیرانی تجاری در ایران در شرایط کنونی از منظر توسعه اقتصادی در سطح بین المللی است. صرف نظر از آنچه در مقدمه توجیهی لایحه بدان اشاره شده از دیدگاه سازمان بین المللی کار، علت اصلی تصویب مقاله نامه شماره ۱۴۷ و مقاله نامه های مشابه کار دریایی، از یکسو تنظیم حداقل استانداردهای شرایط کار شایسته در کشتی های تجاری و توجه به ابعاد انسانی و حقوق بشری کار در کشتیها در سطح بین المللی و

ازسوی دیگر مقابله با فعالیت تجاری کشتی‌های زیراستاندارد است که معمولاً تحت پرچم‌های مصلحتی فعالیت می‌کنند. توضیح آنکه صاحبان کشتی‌هایی که تحت پرچم‌های مصلحتی فعالیت می‌کنند معمولاً با استفاده از کارگران و دریانوردان ارزان‌قیمت تابع برخی از کشورهای در حال توسعه (مانند فیلیپین، بنگلادش و...) و رعایت نکردن حداقل استانداردهای کار در کشتی از جهات مربوط به پرداخت مزد، ایمنی و سلامت کار در کشتی و نظایر آن، سعی می‌کنند هزینه‌های عملیات کشتی را به قصد کسب سود بیشتر به حداقل برسانند.

لذا نوعاً باعث تضییع حقوق دریانوردان، به‌خطر انداختن ایمنی کشتیرانی و بر هم زدن شرایط رقابتی در بازار فعالیت کشتیرانی تجاری برای آن دسته از مالکان و بهره‌برداران کشتی‌هایی می‌گردند که استانداردهای کار در کشتی‌ها را رعایت می‌نمایند. بنابراین فراهم کردن شرایط رقابتی در میدان فعالیت‌های کشتیرانی تجاری و افزایش ایمنی کشتیرانی نیز یکی از علل تصویب مقاله‌نامه‌های کار دریانوردی محسوب می‌گردد.

۳. نکات ترجمه‌ای

با تطبیق متن ترجمه فارسی مقاله‌نامه شماره ۱۴۷ با متن انگلیسی آن، بعضاً سهوها و اشکال‌هایی غیرقابل اغماض به چشم می‌خورد که در این قسمت به آنها اشاره می‌شود.

۱. در متن ماده واحده و عنوان آن، به‌جای عبارت «کشتی‌های تجاری» باید عبارت «کشتیرانی تجاری» که معادل صحیح عبارت انگلیسی Merchant Shipping است، نهاده شود.

۲. در سطر سوم بند «۱» ماده (۱) به‌جای عبارت «کار بازرگانی» اصلاح است عبارت «مقصود یا هدف بازرگانی» که معادل دقیق Commercial Purpose است، نهاده شود.

۳. در سطر پنجم جزء «۳» بند «الف» ماده (۲) عبارت «اساساً معادل مقاله‌نامه‌ها یا ...»، به‌درستی مفهوم عبارت Substantially Equivalent را نمی‌رساند. اصلاح است عبارت «به‌لحاظ ماهوی و به اندازه کافی معادل» به‌جای عبارت مزبور نهاده شود.

۴. مفاد جزء «۲» بند «ت» ماده (۲) از سطر سوم تا انتهای سطر پنجم از لحاظ ترجمه متن اصلی، نیاز به بازنگری دارد.

۵. در سطر اول تا سوم بند «۱» و سطر اول و دوم بند «۳» ماده (۴) اصلاحات زیر باید انجام شود:

- به‌جای عبارت «... در جریان عادی تجارت خود»، عبارت «در جریان عادی فعالیت تجاری خود» نهاده شود.

- در سطر سوم بند «۱» کلمه «شدن» اشتباهاً «شند» تایپ شده است که باید اصلاح شود.

- در انتهای سطر اول بند «۳» عبارت «هیئت فنی» به «نهاد حرفه‌ای» که ترجمه دقیق‌تر عبارت Professional Body است، تغییر کند.

۶. در بند «۲» ماده (۶)، فعل اصلی جمله در ترجمه از قلم افتاده است. بنابراین در انتهای بند دوم ماده (۶) عبارت «لازم‌الاجرا می‌گردد» باید اضافه شود.

۴. الزامات ناشی از تصویب مقاله‌نامه

طبق جزء «۱» بند «الف» ماده (۲) مقاله‌نامه، کشورهای تصویب‌کننده مقاله‌نامه شماره ۱۴۷ باید دارای قوانین و مقررات ملی قابل اعمال در مورد کشتی‌های ثبت شده در سرزمین خود در زمینه استانداردهای ایمنی شامل استانداردهای شایستگی (دریانوردان)، ساعات کار و تأمین نیروی انسانی مورد نیاز به‌منظور اطمینان از ایمنی کار و زندگی در کشتی باشند. در همین راستا به‌موجب جزء «۳» بند «الف» ماده مزبور شرایط استخدامی و زندگی در کشتی‌های تحت پرچم کشورهای عضو باید معادل مقررات مذکور در مقاله‌نامه‌های مربوط پیوست مقاله‌نامه شماره ۱۴۷ باشد. به‌عبارت دیگر کشورهایی که قصد الحاق به مقاله‌نامه شماره ۱۴۷ را دارند (مانند ایران) باید مطلع باشند که در اثر الحاق به این مقاله مکلفند دارای قوانین و مقررات ملی معادل مقاله‌نامه‌های پیوست مقاله‌نامه شماره ۱۴۷ در زمینه شرایط استخدامی و زندگی در کشتی‌های تحت پرچم خود باشند.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

۱. در هر حال با توجه به اینکه در جمهوری اسلامی ایران تاکنون قوانین و مقررات و رژیم حقوقی خاص برای کار در کشتی‌های تجاری وضع نشده، الحاق به مقاله‌نامه مورد بحث هم از نظر فراهم کردن پوشش‌های حمایتی قانونی لازم برای دریانوردان شاغل در کشتی‌های ایرانی و رفع خلأ حقوقی موجود در این زمینه و هم از لحاظ انطباق با استانداردهای متعارف و پذیرفته شده بین‌المللی مربوط و استمرار فعالیت‌های کشتیرانی تجاری ایران در سطح بین‌المللی، مناسب بلکه ضروری به‌نظر می‌رسد. ناگفته پیداست که با توجه به عدم تجربه نهادهای اداری مسئول (وزارت کار و امور اجتماعی و سازمان بنادر و دریانوردی) در مورد اجرای مقررات و مقاله‌نامه‌های کار دریایی در کشور و اینکه الحاق به مقاله‌نامه شماره ۱۴۷ به‌منزله الحاق به مفاد مقاله‌نامه‌های مذکور در ضمیمه مقاله‌نامه شماره ۱۴۷ نیز می‌باشد، اجرای مناسب تعهدات بین‌المللی ناشی از الحاق به مقاله‌نامه مزبور، مستلزم برنامه‌ریزی و فراهم کردن بسترهای قانونی و اجرای آن در کشور، کار فشرده و هماهنگی و همکاری سازمان یافته و تقسیم کار و تفکیک وظایف مشخص بین نهادهای ذی‌ربط، به‌ویژه وزارت کار و امور اجتماعی و سازمان بنادر و دریانوردی در این زمینه است. به همین جهت اقتضا دارد در صورت تصویب مقاله‌نامه مورد بحث توسط نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی، تودیع سند الحاق به این مقاله‌نامه پس از فراهم شدن مقدمات اجرای مقاله در کشور انجام پذیرد.

۲. ضروری است نمایندگان محترم در جریان مفاد مقاله‌نامه‌های پیوست مقاله‌نامه شماره ۱۴۷ نیز قرار گیرند. در نتیجه پیشنهاد می‌شود برای بررسی کامل مفاد این مقاله‌نامه، ترجمه مقاله‌نامه‌های پیوست مقاله‌نامه شماره ۱۴۷ نیز از دولت درخواست شود.